

אתרים ברשת

ראשי < דעות

opinions דעות

יומני סבר • זירת פיוס

כך חוסלה ההשכלה

איך חברו שרות החינוך לפקידי האוצר, ויחד הפכו את האוניברסיטאות לבתי-ספר על-תיכוניים ברמה בינונית

ניצה ברקוביץ וניב גורדון
פורסם: 09:00, 09.02.07

בעוד כעשור ייצא לאור ספר ששמו: "מדינת ישראל נגד האוניברסיטאות". ספר זה יתאר בפרטי פרטים כיצד הניסיון להכפיף את האוניברסיטאות למודל כלכלי ולעיקרון השוק, הביא להחרבתה של מערכת ההשכלה הגבוהה בישראל. המחבר יסביר שבשם "התייעלות כלכלית", עגל הזהב של התפישה הניאו-ליברלית, קיצצה הממשלה בזמן קצר יותר מ-20% מתקציב האוניברסיטאות - למעלה ממיליארד שקלים בשנים 2001-2006.

במקום לדבר באופן כללי על פגיעות במחקר ובהוראה, שהם נשמת אפה של האקדמיה, ישטח מחבר הספר את טיעונו בשפת "המייעלים" - שפה אשר נודעת בחיבה רבה למדדים, בכללם "מדדי איכות". ואם האחרונים נוצרו בארצות-הברית, מה טוב. אלא מאי, כאשר בוחנים מקרוב את הקיצוצים נוכחים לדעת שבשם היעילות, מורידים אלה את האיכות.

אבל ראשית, כיצד מודדים איכות של אוניברסיטה, ומהי אוניברסיטה "איכותית"? המגזין האמריקני הפופולרי US News and World Report מפרסם מדי שנה דירוג של האוניברסיטאות בארצות-הברית, המתבסס על שקלול של מספר רב של קריטריונים. כך, בהתאם לקריטריונים הללו, זכתה בשנה האחרונה אוניברסיטת פרינסטון במקום הראשון, אחריה הרווארד ובמקום השלישי אוניברסיטת ייל.

אחד הקריטריונים החשובים לקביעת איכות, אשר זיכו את המוסדות הללו במעמד היוקרתי, הוא היחס בין מספר המרצים למספר הסטודנטים. מחקרים מראים שככל שלסטודנט יש מגע ישיר עם המרצה - איכות הלמידה שלו גבוהה יותר, כמו גם הסיכויים שסיים את לימודיו בהישגים גבוהים. ואכן, בפרינסטון על כל מרצה יש חמישה סטודנטים, בייל שישה סטודנטים לכל מרצה, ובהרווארד - שבעה.

ומה המצב בישראל? באוניברסיטת בן-גוריון, שם אנו מלמדים, בשנת 2004 היו 24 סטודנטים לכל מרצה - בערך פי ארבעה ביחס לאוניברסיטאות האמריקניות המובילות.

המוח שברח

בשירות הוד מלכותה / עפר שיר

הזיעה והדם שהקזנו באוניברסיטה העברית הבשילו לפירות שנקטפים באוניברסיטאות לא-עבריות. איך זה שמכל חבורת המדענים הזאת, אף ישראלי לא מייצג את מדינת היהודים?

[לטור המלא](#)

בשנת 2001, בטרם החלו הקיצוצים הגדולים, היו בבן-גוריון 22 סטודנטים לכל מרצה - כך שבמהלך ארבע שנים השתנה היחס מרצה/סטודנט לרעה ב-10 אחוזים.

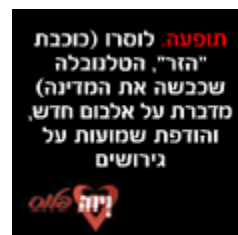
חברה ואקדמיה

שבויים במודלים כלכליים צילום: סי די בנק

ב-2004 היו באוניברסיטת בן-גוריון 24 סטודנטים לכל מרצה - בערך פי ארבעה לעומת המובילות בארה"ב. הגדילו לעשות בבר-אילן, שם עמד היחס על 40 סטודנטים למרצה"

- דעות
- לכלה
- דעות
- פורט
- דעות
- כילות
- דעות+
- חשיבים
- חסיים
- בב
- דירות
- וכל
- עות
- דאו
- יקלופדיה
- הילות
- ינדקס
- ח

המנהלת למימוש תמא 38

שיפוץ וחזוק מבנים לרעידת אדמה

סכרת וכאבי רגליים?

חדש! מכשיר עיסוי טיפולי לכאבי רגליים וכלי דם מומלץ!

ביטוח משכנתא ודירה

חסכו אלפי ש"ח! קבלו הצעות מחיר ממיטב החברות בארץ!

הסרת שיער בלייזר

מלאו טופס קצר והשוו בין המרפאות המובילות בארץ.

השווה את ביטוח הרכב!

החברות המובילות - ההצעה הטובה ביותר במילוי טופס קצר

השוואת ביטוחי רכב!

קבלו הצעות מחיר תוך דקות מהחברות המובילות בארץ!

מפרסם - קבל 200 ₪ מתנה! לפרטים...

באוניברסיטה העברית הורע היחס ב-12 אחוזים. תמונה דומה עולה גם במוסדות האחרים. הגדילו לעשות בבר-אילן, שם עמד היחס בשנת 2004 על 40 סטודנטים למרצה אחד (לעומת 34 ב-2001). הנקודה החשובה היא שבשם "התייעלות הכלכלית", משדל משרד האוצר את האוניברסיטאות לעבור למודל של בר-אילן, במקום לשאוף שיידמו יותר לפרינסטון, הרווארד וייל.

ומה הקשר בין הקיצוצים בתקציב לבין היחס סטודנטים/מרצים? ככל שהקיצוצים גדולים יותר, כן יש פחות אפשרות לגייס חברי סגל חדשים וכן מתגבר הלחץ להגדיל את מספר הסטודנטים, כמקור מימון נוסף.

קריטריון נוסף שמופיע בדו"ח של המגזין האמריקני הוא אחוז המרצים שעובדים עבור המוסד במשרה מלאה ומשקיעים את רוב זמנם במחקר, להבדיל מהוראה (קרי: סגל אקדמי בכיר). בפרינסטון 91% מהסגל האקדמי מועסקים במשרה מלאה, בהרווארד 92% ואילו בייל 89%. לעומתם, באוניברסיטאות הישראליות שיעורם נע בין 45% ל-55% מכלל המרצים, כאשר השאר הם תלמידים לתואר שני, שלישי ומרצים מן החוץ. האחרונים אגב מועסקים רק שמונה חודשים בשנה, אינם זוכים להטבות ולמעשה מפוטרים מדי שנה מחדש. ברור שכאשר התקציבים מצטמקים, גוברת הנטייה להעסיק את העובדים הזולים יותר ו"הגמישים" יותר, דבר שלא רק פוגע במחקר האקדמי, אלא גם מייצר דפוס העסקה נצלני. וכמובן, גם הציון של האוניברסיטאות הישראליות על גבי מדד איכות זה יורד בהתאם.

ב"מדינת ישראל נגד האוניברסיטאות" ינתח

המחבר את שלל הקריטריונים ויראה כיצד הכפפת מוסדות ההשכלה למודלים כלכליים, יחד עם הקיצוץ הדרמטי בתקציבם, גרמו להרס האקדמיה ולבריחת המוחות מישראל. הוא יתאר איך שרות החינוך לבנת ותמיר חברו לשרי האוצר ופקידיו, ויחדיו הכתיבו מדיניות קצרת רואי אשר הפכה את האוניברסיטאות, המהוות אבן יסוד בתשתית של כל חברה

מודרנית, לבתי-ספר על-תכונים בדרגה בינונית.

האם ניתן היה למנוע את ההידרדרות? כן. אילו הייתה הממשלה מחליטה לשנות את סדר העדיפויות ולהשקיע בתשתית החשובה ביותר של המדינה - הייתה זו ניצלת. אילו בשנת 2007 היו קברניטי המדינה מעבירים 2% (מיליארד השקלים שקוצצו) מתקציב הביטחון לאוניברסיטאות, ניתן היה לשקם את מערכת ההשכלה הגבוהה. ואם היו מעבירים 4%, אפשר היה ליצור כאן מערכת השכלה גבוהה לתפארת.

ד"ר ניב גורדון מרצה במחלקה לפוליטיקה וממשל באוניברסיטת בן-גוריון
ד"ר ניצה ברקוביץ מרצה במחלקה למדעי ההתנהגות בבן-גוריון

תגובה לכתבה | הדפסת כתבה | שלחו כתבה

לא סופרים רפורמים

סוף לספדי - ולכיבוש

עוד בערוץ

לכתבה זו התפרסמו 126 תגובות. [לקראת כל התגובות ברצף](#)